

RENDSZETI KÁRHELY – AZ ÉLETMENTÉS FEHÉR FOLTJA

A mentéstudomány művelői körében gyakran használt kifejezés a „kárhely”. Általánosságban a baleset vagy az azonnali ellátást igénylő egészségromlás helyszínét értjük alatta. Különösen elterjedt a tömeges sérüléssel járó események, katasztrófa-helyzetek helyszínének megjelölésére, jelentésében hordozva az ilyen körülmények között bekövetkező egészségkárosodások fizikai környezetében megjelenő káresemények (roncsok, megrongálódott épületek stb.) előfordulását is. A kárhelyek egy részén a mentési tevékenységet végzők egészsége, testi épsége különböző eredetű veszélyeknek lehet kitéve, például tűz üthet ki, vagy toxikus, robbanásveszélyes anyagok lehetnek jelen. Az ilyen helyszíneket hívjuk „veszélyes kárhelyeknek”, mely mentési szakkifejezés igen gyakran előfordul az Országos Mentőszolgálat (továbbiakban OMSZ) szakmai továbbképzésein is, hiszen a mentők esetében is elsődleges cél a biztonságos munkavégzés. Azonban a mentésre szoruló környezetben előfordulhatnak oly veszélyforrások is, melyek rendszeti beavatkozást, ezzel párhuzamosan rendőri területlezárást tesznek szükségessé. Tanulmányom célja, hogy e speciális kárhelyeken történő mentés problematikájára ráirányítsam a figyelmet.

Az egészségügyi törvény⁸²⁸ értelmében „a mentés igénybevételéhez való jog Magyarország területén – állampolgárságra vagy egészségbiztosítási jogviszony fennállására való tekintet nélkül – mindenkit megillet.” Annak érdekében, hogy a mentéshez való jog mindenhol egyformán érvényesülhessen, a mentőszolgálat(ok) szakmailag egységesen kell, hogy működjenek. Ennek megvalósítása ugyanezen törvény értelmében az állam kötelessége: „a mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése állami feladat. A mentés feladatait az ország egész területére kiterjedően az állami mentőszolgálat, valamint – a működési engedélyben meghatározottak szerint – más, mentésre feljogosított szervezetek látják el az állami mentőszolgálat koordinálása mellett.” A jogszabály lehetőséget biztosít az állami mentőszolgálat, az OMSZ részére más, mentési engedéllyel rendelkező szervezetekkel az együttműködésre, amennyiben valamilyen speciális képességre van szükség a mentéshez, mellyel az OMSZ nem rendelkezik. E gyakorlat kiválóan működik például a vízi vagy a barlangi mentések esetén. A rendszeti műveletek azonban más jellegű veszélyekkel fenyegetnek...

A rendőrségi törvény⁸²⁹ a biztonsági intézkedés keretén belül felhatalmazza a rendőröket, hogy amennyiben az állampolgárok biztonságát fenyegető veszélyhelyzet áll fenn, adott területet lezárhat, illetve „megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.”

A veszélyhelyzet jellegéből adódóan két lehetőség fordulhat elő. Amennyiben a veszélyforrást (áram alatt lévő vezeték, tűz stb.) a társszervek (Katasztrófavédelem, közműszolgáltatók stb.) szakemberei képesek megszüntetni, úgy a rendőri intézkedés

⁸²⁸ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 95. §.

⁸²⁹ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 37. §.

csupán a zárás fenntartására irányul. Ezeken a helyszíneken a sérültek mentése általában műszaki mentőegységek, illetve a Katasztrófavédelem szakemberei által jól megoldott, hiszen ezen egységek megfelelő kompetenciával rendelkeznek a veszélyek leküzdése és a szakszerű kimentés tekintetében is. Mivel a veszélyforrás ezekben az esetekben jól körülhatárolható (pl. autóröns, elektromos vezeték, stb), így általában kellő körültekintés mellett ilyen kárhelyeken az OMSZ szakembereinek munkavégzése is lehetséges.

A második esetben a rendőri zárást valamilyen bűnügyi vagy rendészeti cselekmény jelentette veszély teszi szükségessé, és a veszélyforrások semlegesítése is a rendőrség feladata. Ez utóbbi események között megtalálhatók a bűnügyi akciók, elfogások éppúgy, mint sporteseményeken szurkolói csoportok elkülönítése, kezelése vagy a bűncselekmények, terrorcselekmények még át nem vizsgált, biztonságossá nem tett helyszínén történő rendőri munkavégzés. Természetesen az ilyen jellegű műveletek során bármikor előfordulhat sérülés, éppúgy a rendőri állományt, mint az intézkedés alatt álló személyeket vagy akár vértlen állampolgárokat érintve.

Az egészségügyi törvény a mentés megszervezésekor a három szempont közül elsőként határozza meg a biztonságosságot. A mentésről szóló kormányrendelet 2011-ben történő módosítása óta a mentők biztonságos munkavégzését a józan ész diktálta elővigyázatosság helyett immár jogszabály biztosítja az alábbiak szerint:

„a helyszínen a mentőegység vezetője felelős a helyszín biztonságának értékeléséért. A helyszínen észlelte alapján a mentőegység vezetője dönt arról, hogy a mentőegység tagjai életének vagy testi épségének veszélyeztetése nélkül

a) a mentés megkezdhető-e, vagy

b) a megkezdett ellátás folytatható-e.

(2) Amennyiben a helyszínen észlelte alapján megállapítható, hogy a mentőegység tagjai élete vagy testi épsége veszélyben van, vagy a mentésen kívül más szerv segítsége is szükséges, a mentőegység vezetője dönt

a) az ellátás átmeneti felfüggesztéséről, illetve

b) a helyszín átmeneti elhagyásáról.

Fentiek alapján megállapítható, hogy a rendőrség által biztonsági intézkedés okán lezárt területeken, ahol a zárás oka az állampolgárok biztonságát fenyegető, rendészeti módszerekkel leküzdhető, általában szándékos emberi magatartás által létrejövő veszélyhelyzet, az esetleges sérültek elsődleges ellátása és kimentése túlmutat az állami mentőszolgálat képességein. Az ilyen jellegű veszélyes kárhelyek számos egyedi jellemzővel bírnak, melyek ismerete elengedhetetlen a biztonságos munkavégzéshez.

Annak érdekében, hogy az ilyen kárhelyeken történő mentés problematikája jobban vizsgálható legyen, illetve a veszélyes kárhelyeken belül a kutatás, az oktatás során és a kompetenciaszintek meghatározásakor sajátosságai révén egyértelműen elhatárolhatóvá váljon, új rendészeti-mentésügyi szakkifejezés létrehozását tartom célszerűnek.

A „rendészeti kárhely” kifejezés egyaránt utal a helyszínen várható veszélyforrások jellegére, illetve kifejezi a társszervek együttműködésének igényét. Definícióját a következőképp tartom meghatározhatónak: *a rendőrség által rendészeti tevékenység miatt lezárt terület, ahol mentésre illetve egészségügyi ellátásra szoruló személy vagy személyek tartózkod(hat)nak.*

A rendészeti kárhely fő jellemzői:

- veszélyes kárhely, a helyszínen veszélyforrásként elsősorban kriminális jellegű cselekményre kell számítani,

- a lezárt területen belül tartózkodni és ott tevékenységet végezni a rendőrség hivatásos állománya jogosult,
- civil (vétlen), rendőr vagy akár ellenséges sérült ellátása is várható.

A rendészeti kárhelyeken történő mentési tevékenység kutatását, fejlesztését kiemelt jelentőségűnek tartom, mert a közelmúltban az ilyen helyszíneken általam közvetlenül vagy elmondásból tapasztaltak alapján sajnos sokszor csak a szerencsének köszönhető, hogy a mentőegység tagjai nem sérültek meg. Kérdésként felmerül, hogy elégséges-e a rendőri állomány ismerete a mentés szabályait illetve a mentők kockázatvállalási lehetőségeinek határait illetően? Értesülnek-e a rendészeti kárhelyeken a fennálló veszélyről a mentők biztonságos időben és helyen? Szintén kutatásra érdemesnek tartom annak vizsgálatát, hogy a hatályos jogszabályok alapján ki végezhet illetve ki köteles mentést végezni a veszélyes területen? E kérdések tisztázását követően lehetőség nyílik annak vizsgálatára, hogy milyen jogi és szervezeti lehetőségek állnak rendelkezésre a rendészeti kárhelyen felmerülő mentési tevékenység minden szempontból szakszerű és biztonságos végzésének biztosítására. Úgy gondolom, hogy e kérdések vizsgálata – melyeket további céloknak tekintek – sok tanulsággal járhat, és elősegítheti az állami szervek felkészülését olyan eseményekre, melyek helyszínein a kellő felkészültség emberéleteket jelenthet.